

Пропонується концепція подвійної динаміки розвитку структури та процесів при зменшенні реальних ресурсів системи та переходу на інтенсивні форми розвитку.

Підвищення ефективності містобудівних систем є головною метою генерального плану. Ефективність системи визначається значною мірою ефективністю її складових. Окремі елементи в процесі діяльності реалізують зовсім інші цілі ніж окремі підсистеми чи міста в цілому. Створюється ситуація, коли ефективність містобудівних систем не може бути результатом підсумовування ефективності окремих елементів. Розглядаючи суть ефективності міст однією з головних цілей її функціонування — нарощування міських послуг для потреб суспільства. Ступінь досягнення цієї цілі можна охарактеризувати за допомогою таких показників: дотримання рівня забезпечення об'єктами соціальної інфраструктури, житлом.

Для оцінки ступеня реалізації такої цілі як підвищення рівня життя мешканців міст використовуються показники рівня та динаміки сукупних та грошових доходів мешканців в середньому на душу, рівня безробіття, динаміки демографічних показників.

Ступінь реалізації цілі збереження культурних традицій та природного середовища можна встановити за кількісними показниками. Показники соціально-еколого-економічної ефективності містобудівних систем утворюють єдину систему відповідних підсистем міст.

Практична діяльність з розробки генплану полягає в тому, що відбувається формування містобудівної системи із заданими характеристиками. Вирішуються задачі пошуку елементів, яких бракує в системі, зв'язків, структур і конфігурацій, які слід ввести в систему для досягнення заданих властивостей та цілей функціонування.

Перелічені принципи мають загальносистемний характер, кожен з яких може бути реалізований множиною правил. Так, принцип функціональності включає вимоги функціональної достатності, функціональної надійності та узгодженості функцій. Принцип цілеспрямованості включає правила ієрархічності, інтегративності та цілісності цілей розвитку містобудівних систем. Принцип ресурсощадливості — правила мінімізації ресурсомісткості зменшення шкідливості та своєчасності робіт.

ЛІТЕРАТУРА

- 1 Державні будівельні норми України. ДБН Б.1-3-97. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження генеральних планів міських населених пунктів. — К.: Держбуд України, 1997. — 37 с.
2. Дружинин В. В., Конторов Д. С. Системотехника. — М.: Радио и связь, 1985. — 200 с.
3. Николаев В. И., Брук В. М. Системотехника. — Л.: Радио и связь, 1985. — 198 с.

УДК. 711.168.003.121

ПИТАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПОРУШЕНОГО АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

О. В. ЧЕМАКІНА

Антропогенний ландшафт Донбасу — сформований під впливом діяльності людини, а характер і стан його компонентів визначений видами і технологією промислового виробництва. Прийнято виділяти наступні види антропогенного ландшафту: сільськогосподарський, заселявальний, рекреаційний, водогосподарський.

Регіональною особливістю Донбасу є особливий вид ландшафту, створений порушеними територіями і зонами їхнього впливу — техногенний, що відображає реакцію при-

роди на виробничу діяльність людини. Види техногенного ландшафту визначаються розмірами, формою і видами порушених територій і зон їхнього впливу.

Міський ландшафт містобудівних систем Донбасу в даній роботі визначений як територіальна система, що складається з природних, антропогенних і техногенних компонентів і комплексів, що розвиваються у взаємозв'язку і взаємодії.

Структура всіх видів ландшафту визначається:

- складом компонентів і комплексів, що формують вид ландшафту просторово-планувальною організацією компонентів і комплексів, визначаючи характер містобудівного використання.

Міський ландшафт знаходиться в постійній зміні і розвитку. Тому можливо розрізнити міські ландшафти оборотні і необоротні.

Оборотний ландшафт після припинення антропогенних або техногенних дій повертається в стан, близький початковому.

Необоротний ландшафт схильний таким антропогенним і техногенним діям, які стабілізують досягнутий стан, або стимулюють його подальший розвиток.

Ціль містобудівного регулювання розвитку міського ландшафту – сприяти досягненню стійкості природного антропогенного ландшафту, відновленню порушеного і техногенного ландшафту, використовуючи закономірності природної динаміки.

Ціль містобудівного регулювання міського ландшафту – створення властивостей ландшафту, зміни можна наперед передбачати і прогнозувати по ряду напрямів:

- виявлення природних закономірностей, які можуть бути використані для цілей містобудівного розвитку кожного виду ландшафту;
- прогноз загального характеру розвитку структури міського ландшафту;
- прогноз етапів розвитку міського ландшафту.

Різних компонентів природного ландшафту при формуванні просторово-планувальну структуру міст, виходячи з морфології ландшафту (його форми, будови, диференціації і т.п.). В результаті були створені динамічні еволюційно-приспособлені класифікації міст, які спираються на використання природного ландшафту (рельєфу, мережі гідрографії, клімату і рослинності).

Аналіз структурної взаємодії міста і природи дозволяють виявити тісний зв'язок елементів міського плану з основними структурними елементами ландшафту.

Проте існуючий підхід до містобудівної класифікації відображає технічні, а не індивідуальні особливості міських планів, ураховуючи дію на просторово-планувальну структуру міста тільки природного ландшафту. В містах Донбасу рівноцінне природному ландшафту значення має техногенний ландшафт, освічений в результаті виробничої діяльності.

Містобудівному формоутворенню присвячено дослідження В. Р. Крогіуса, в якому встановлюється залежність конфігурації і ступеня розчленованості містобудівних структур від форм рельєфу. В основу класифікації встановлені пропозиції Ю. К. Єфремова. (Єфремов Ю. К. Досвід морфологічної класифікації елементів і простих форм рельєфу. — В зб.: Питання географії, Вип. 11. М.: Держ. изд. геогр. літ., 1949)

Згідно з цією класифікацією, компактні містобудівні структури утворюються при округлих, точкових формах рельєфу (плато, улоговини), а також при протяжних формах з малою крутизною схилів (широкі долини, плоскі вододільні гряди). Променеві структури створюються при комплексах різних форм рельєфу, що складаються з основної компактної форми і примикаючих до неї протяжних. Лінійні структури утворюються при протяжних формах рельєфу із значною крутизною схилів, що мають слабо виразне горизонтальне розчленовування. Розгалужені містобудівні структури характерні при протяжних формах рельєфу або групах форм, що мають значну крутизну схилів і складну конфігурацію в плані. Групові структури створюються за наявності окремих ізольованих майданчиків (острівний характер рельєфу), зручних для міського будівництва.

Аналіз структурної взаємодії природного середовища і композиції планів міст Донбасу (в рамках НДР, проведений на кафедрі архітектури ДонДАБА) дозволив виявити тісний взаємозв'язок елементів міського плану з елементами природного ландшафту і визначити формоутворювальну роль техногенного ландшафту.

Природний ландшафт складає основу формування містобудівних систем. Геометрія ландшафту визначається взаємним територіальним розташуванням його різних компонентів: рельєфу, мережі гідрографії.

Планувальна структура містобудівних систем Донбасу характеризується взаємодією генералізованих елементів ландшафту і виражається в розміщенні основних функціональних вузлів і конфігурації планувальних зв'язків.

Основою просторово-планувальної організації містобудівних систем Донбасу можливо розглядати узагальнений каркас генералізованих елементів планувальної структури, що фіксують геометрію плану кожного з них і визначальної тенденції їхнього подальшого територіального розвитку і взаємодії.

Узагальнений каркас генералізованих елементів планувальної структури містобудівних систем Донбасу фіксує зони високої концентрації міських функцій, властивостей природного, антропогенного і техногенного ландшафту, диференціює територію по інтенсивності її освоєння.

Згідно з визначенням, даним З. Н. Яргіною, містобудівна система може бути визначена як сукупність просторово організованих і взаємозв'язаних матеріальних елементів – технічно освоєних територій, будівель і споруд, доріг і інженерних комунікацій, сумісне з природними компонентами формуючих середовище суспільної життєдіяльності на різних територіальних рівнях.

Тому містобудівні системи правильніше відносити до природно-техногенних або природно-антропогенних (створених людиною) систем.

Створювані як середовище життєвих процесів, містобудівні системи функціонують тільки у взаємозв'язку з ними. Просторова структура міста проектується і реалізується у взаємозв'язку зі складним комплексом виробничих і соціально-побутових процесів, здійснюваних на його території.

Планувальна структура виражає територіально-просторові відносини між елементами містобудівних систем і відображає будову системи. В рамках будови системи в даній роботі розглядаються у взаємодії генералізованих частин містобудівних систем Донбасу природний, антропогенний і техногенний ландшафти. В загальному вигляді елементи можуть бути визначені як територіально-просторові одиниці, що володіють функціонально-планувальними і природними властивостями.

Елементи містобудівних систем Донбасу визначені як види ландшафту, взаємодія яких створює специфіку міського середовища регіону, і які мають певну цілісність і функціональну однорідність території.

Комплекс — елемент містобудівної системи, що володіє функціональною і територіальною цілісністю.

Підставою для розробки методичних рекомендацій з реабілітації порушеного міського середовища Донбасу слугували законодавчі, розпорядчі, регулятивні, теоретико-прикладні документи:

- Указ Президента України «Про основні пріоритети завдання у сфері містобудування» (1991 р.);
- Постанова Верховної Ради України «Про концепцію сталого розвитку населених пунктів» (1999 р.).

В області склалися різні типи і види містобудівних систем, функціональні зв'язки між якими в сучасних умовах стимулюють потребу уточнення їх розвитку, вимагають збалансованого врахування значної кількості умов, особливо тих, які виникли внаслідок територіально-виробничої єдності міста та агломерації.

Для вирішення цих проблем бракує достатньо обґрунтованої методологічної основи містобудівного прогнозування.

В існуючих нормативних документах відсутній підрозділ територій на категорії, що дозволяють безпосередньо визначити напрями їхнього містобудівного використання. Ці документи не містять і необхідної типології порушених територій, яка сприяла б визначенню напрямів рекультивациі і містобудівного використання порушених територій з метою реабілітації міського середовища.

Містобудівний аналіз порушених територій визначає дані для зеленого кадастру міських поселень і програму їхнього містобудівного використання.

Причиною втрати індивідуальності архітектурного вигляду міст Донбасу є недостатнє використання природних і техногенних особливостей місцевості, які могли б визначити композицію міського простору. Техногенний компонент міського середовища повинен служити додатковим містобудівним засобом її вдосконалення.

До складу комплексної оцінки реабілітації порушеного архітектурного середовища включені наступні показники:

- ступінь структурної розвинутої порушеної території як елемента містобудівної системи;
- ступінь участі порушеної території в структурній (територіальній) організації території міста;
- вид участі порушеної території в містобудівній організації;
- ефективність містобудівної організації порушеної території.

Зовнішнім показником ступеня структурної розвинутої порушеної території як елемента містобудівної системи є ефективність її містобудівного використання.

Зіставлення характеристик базових чинників структурної розвинутої порушеної території (потенціалу розміщення джерел і об'єктів містобудівних зв'язків і потенціалу містобудівного розміщення) дозволяє виявити напрям її структурно-територіальної організації і внутрішні ресурси підвищення ефективності містобудівної організації.

Чим більше розрив між базовими характеристиками порушеної території, тим вище її внутрішній ресурс містобудівного використання.

Для порушеної території з характеристиками потенціалу розміщення джерел і об'єктів містобудівних зв'язків меншими, ніж її територіальні можливості, містобудівним ресурсом є її недостатньо використовуваний потенціал містобудівного розміщення, а основним напрямом містобудівного використання з метою реабілітації порушеного міського середовища — підвищення наповненості території об'єктами містобудівних зв'язків.

При цьому необхідне поліпшення характеристик потенціалу містобудівного розміщення порушеної території.

Ступінь і вид участі порушеної території в структурно-територіальній організації міста визначає потенційні ресурси підвищення ефективності містобудівної організації і характеризують рівень реабілітації порушеного архітектурного середовища.

Ефективність містобудівної організації порушеної території полягає в усуненні диспропорцій при реалізації потенціалу розміщення об'єктів містобудівних зв'язків і потенціалу містобудівного розміщення.

Чим обширніше потенційні містобудівні зв'язки порушеної території, тим вище їх значення в містобудівній системі, і тим більшою мірою впливають зміни, що відбуваються на порушеній території, на містобудівну організацію в цілому. Тому порушена територія з високими характеристиками базових чинників мають загальносистемне значення, визначаючи необхідну для міста інтенсивність і вид їхнього використання.

Гальмуючим чинником для реабілітації порушеного міського середовища є порушені території з низькими характеристиками потенціалу розміщення об'єктів містобудівних

зв'язків і потенціалу містобудівного розміщення, не володіючи природними передумовами підвищення ефективності містобудівної організації.

Для таких порушених територій необхідна розробка протекціоністських загальносистемних заходів реабілітації міського середовища.

В умовах дії ринкових відносин порушені території з високим рівнем потенційної містобудівної організації представляють безумовно прибуткову частину територіального бюджету.

Порушені території загальносистемної протекції є частиною територіального бюджету, і стимулювання їхнього містобудівного розвитку вимагає істотних витрат і тому доцільне в мінімально необхідному ступені.

Основна маса порушених територій, розташованих в межах міста, має середні показники базових чинників. Збалансованість характеристик показника. Визначають стійкість функціонування таких територій, а середні значення характеристик визначають їх достатньо низький вплив на містобудівну ситуацію в цілому.

Звідси випливають можливості найбільш сміливого експериментування нових форм містобудівної організації такої території, стимулом може бути місцеве самоврядування і мінімальне централізоване регулювання.

Централізоване регулювання містобудівного розвитку територій загальносистемного значення і стимулювання місцевої ініціативи на відносно благополучних і безперспективних територіях підтримує передумови еволюційного розвитку структурно-територіальної організації: забезпечує відбір і «наслідок» зразкових ознак і стимулює необхідну для подальшого відбору «мінливість» форм містобудівної організації території без збитку для стійкості системи.

В розрізі соціально-економічного розвитку міста протекція неблагополучних і безперспективних територій забезпечує виконання соціальних гарантій, а стимуляція розвитку перспективних територій — підвищення інвестиційної привабливості містобудівної системи в цілому.

Висловлені принципи оцінки і регулювання були використані при розробці загальнономіського містобудівного регламенту використання території: якісних характеристик і кількісних показників оптимального використання території міста в розрізі планувальних районів.

Принциповим моментом розробки регламенту реабілітації порушеного міського середовища є визначення потенціалів порушеної території по основних аспектах містобудівної організації:

- територіально-функціональному; - візуально-просторовому; - ландшафтно-екологічному; - історико-культурному; - інженерно-технічному.

Підставою такого визначення служить потенційне відношення порушеної території до зв'язку цілісної системи взаємодіючих територій міста. Для транспортно-функціонального аспекту — територіальне положення порушеної території по відношенню до транспортних пасажирських зв'язків між районами як функціональними елементами міста. Для візуально-просторового — участь порушеної території, часто домінуюча, в зорових (візуальних) зв'язках між просторовими елементами міських структур.

В історико-культурному аспекті, в дуже окремих випадках порушені території володіють історико-культурним потенціалом. В основному це — результат діяльності людини. Основною характеристикою цього аспекту для порушених територій може бути потенціал їхнього соціального освоєння. Специфіку ландшафтно-екологічного аспекту складають взаємозв'язки між порушеними територіями і іншими територіями міста як елементами єдиної екологічної системи.

В інженерно-технічному аспекті порушені території розглядаються як споживачі або джерела різних видів інженерних ресурсів.

Параметри використання порушених територій, що регламентуються, в цілях реабілітації міського середовища визначаються якісними характеристиками і кількісними показниками.

Для визначення рекомендованих діапазонів параметрів потрібна розробка поаспектних моделей, що балансують відповідні види потенціалу розміщення об'єктів містобудівних зв'язків і потенціалу містобудівного розміщення порушених територій з метою досягнення максимальної ефективності містобудівної організації порушених територій в оточенні, що склалося.

Практичне значення розроблених параметрів — використання в містобудівних рекомендаціях ті реабілітації порушеної території, умови містобудівного використання порушених територій, які повинні бути регламентовані визначенням структурної значущості порушених територій по сукупності аспектів.

Основним аналітичним інструментом оцінки містобудівної організації території є оцінна матриця, побудована по двох підставах: показники потенціалу розміщення об'єктів містобудівних зв'язків і потенціалу містобудівного розміщення порушеної території. За допомогою такої матриці визначається містобудівний потенціал порушеної території. Як показують результати аналізу натурних обстежень, потенціал розміщення об'єктів містобудівних зв'язків визначає характер містобудівного використання порушеної території, тобто її містобудівний потенціал, а кількісні показники потенціалу розміщення об'єктів містобудівних зв'язків є рівнем містобудівного використання порушеної території.

По кожному показнику матриці приймається трьохприватна шкала — високі, середні і низькі значення показників містобудівного потенціалу і рівнем використання. В результаті все матричне поле уявлене дев'ятьма осередками, що розрізняються по комбінації значень початкових характеристик оцінки.

Рангові показники (високий, середній, низький) містобудівного використання порушеної території є початковими характеристиками оцінки її містобудівної організації.

Зведені характеристики оцінки також виражаються в трьохприватній формі і визначаються у результаті зонування «матричного поля» відповідно до типу взаємозв'язку показників потенціалів порушеної території.

Зведені показники трьох типів порушеної території існуючого стану, перспективного рівня і диспропорцій містобудівної організації території, виражаються в ранговій формі, відповідній високому, середньому і низькому значенню їхніх характеристик.

Диспропорція містобудівної організації порушеної території — різниця між значеннями потенційного і існуючого рівня містобудівної організації і порушеної території в абсолютних величинах — це різниця між потенціалами.

Участь в зростанні і розвитку міста змінюють вигляд, функцію і містобудівне використання порушених територій. Вивчення цієї ситуації припускає комплексний підхід, в процесі якого аналізується і оцінюється стан порушеної території у складі містобудівної системи. При цьому особливе значення придбаває екологічний аспект вивчення стану міського середовища, який визначає напрям її реабілітації і функціональне використання порушеної території.

Складність і специфічність комплексного аналізу порушеного міського середовища полягає в неоднорідності і неоднозначності визначальних містобудівних використовуваних порушеної території чинників (містобудівних, природно-кліматичних, ландшафтних, санітарно-гігієнічних, інженерних). В кожній конкретній містобудівній ситуації потрібна розробка індивідуальної схеми угруповання визначальних чинників, визначальні вимоги до функціональної і планувальної структури міського середовища.

Комплексний аналіз порушеної території міського середовища проводиться поетапний.

1. Накопичення початкової інформації і документації.
2. Аналітична обробка на основі угруповання чинників з виявленням параметрів і характеристик порушеного міського середовища.
3. Виділення і класифікація параметрів характеристик, визначуваних і змінних місто-будівними порушеннями і на зміну яких направлено реабілітацію міського середовища.

Табл.

Послідовність процесу комплексної оцінки порушеної території

Характеристики реабілітації порушеного міського середовища	Чинники містобудівної ситуації						
	Величина порушеної території S, м ²	Функція прилеглих районів забудови	Планувальна структура міста	Місце порушеної території в стр. міста	Транспортна індустрія міста	Соціально-демографічні характеристики забудови	Просторові зв'язки порушеної території з оточуючою забудовою
Особливості функціонального використання	+	+	+	+	+	+	
Необхідні ландшафтні перетворення	+	+					+
Вимога до планувальної організації	+	+	+		+		
Особливості сіті: – КБО – транспортній							
Вимоги до інженерної підготовки							

**Характеристика генералізованих елементів планувальних структур Донбасу.
Генералізовані елементи**

Властивості	Природний ландшафт	Антропогенний ландшафт	Техногенний ландшафт
склад	Зберігається	Житлова забудова рекреаційна територія промислова територія транспортна мережа	Порушені території: терикони відвали кар'єри
Територія, функціональне використання	Середовище життєвих процесів: Промислове виробництво, наука, управління, побутові процеси, спілкування і відпочинок населення і інші функції соціального відтворення		

Формування елементів	Впорядкування	Забудова, інженерне устаткування, впорядкування	
Напрями комплексного функціонального планувального аналізу	Виділення формоутворювальних властивостей рельєфу, гидрогеографічної мережі, рослинності Визначити природні осі, вузли, крапки. Визначити напрями функціонального використання природного ландшафту	Виділення функціональних і планувальних осей. Виділення функціональних зон. Визначення меж соціально-територіальних і планувальних систем	Визначення складу, розмірів, територій пт. Виділення формоутворювальних властивостей: осі, вузли, крапки. Визначити напрями функціонального використання. Визначити напрями містобудівного використання
Ціль проведення комплексного функціонального планувального аналізу	Визначення природного каркаса	Визначення каркаса антропогенного ландшафту	Визначення каркаса техногенного ландшафту
	Визначення комплексного функціонально-планувального каркаса міського середовища		
	Виділення формоутворювальних властивостей каркаса	Виділення формоутворювальних властивостей каркаса	Виділення формоутворювальних властивостей каркаса
Містобудівне використання	Умова розвитку містобудівних систем. Матеріальний компонент містобудівної системи природний характер, що має, і динаміку розвитку	Матеріальний компонент містобудівної системи, штучно створений людиною і характеризується функціональними процесами, протікаючими на його території	Ресурс розвитку містобудівних систем. Матеріальний компонент містобудівної системи, що є реакцією на виробничу діяльність.

Містобудівні системи Донбасу характеризуються різною планувальною структурою: складом і територіальним співвідношенням генералізованих елементів (див. табл.)

В роботі також використаний ряд взаємопов'язаних понять:

- вузол (центр) — функціональний або композиційний фокус містобудівної системи, що характеризується концентрацією ознак природного, антропогенного і техногенного ландшафту;
- вісь — лінійна концентрація ознак антропогенного, природного або техногенного ландшафту;
- ядро — ділянка території з високою концентрацією ознак взаємодії антропогенного, природного і техногенного ландшафту;
- каркас — мережа об'єктів точкового і лінійного характерів, територіально впорядкованих по групах ознак антропогенного, природного або техногенного ландшафту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лаврик Г.И., Демин Н.М. Методологические основы районной планировки. — М., Стройиздат, 1975, — 196 с.
2. Вергунов А.П. Город и природное окружение: Автореф. дис. ... д. арх. — М., 1985. — 47 с.
3. Фомин И. А. Город в системе населенных мест. — К.: Будівельник, 1986, — 111 с.

УДК 711.4.01

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИКИ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

О. Й. ЛЯСКОВСЬКИЙ

Поняття «міське середовище» не вимірюється лише функціональними характеристиками, спорудами, благоустроєм та елементами природного середовища, що включені в межі міста. Це постійна взаємодія людської спільності і архітектурно-просторового оточення різноманітних систем її діяльності та форм поведінки з об'єднаними в просторі матеріальними цінностями. Однією із вирішальних складових міського простору є його естетика. Вона обумовлює сутність загальнолюдських цінностей, особливості їх творення, сприйняття та оцінки, і потрібна не лише митцю, але й глядачу (мешканцю), тому що вона допомагає розвивати внутрішній світ, глибше сприймати міський простір. Це — система законів та категорій, що теоретично описують світ у його багатстві, красі та цінності для суспільства.

Естетика є динамічною категорією, яка пристосовується та реагує на політичні, соціально-економічні та культурологічні умови в суспільстві. Її суть полягає в естетичній організації природного середовища, середовища, створеного людиною («другої природи»), в соціальній формі поведінки людей, красі людських відносин та побуті.

Організувати міське середовище як гуманне та гармонійне — це означає врахувати усі особливості сприйняття і діяльності людини та закласти в його структуру інформацію культурного, емоційно-естетичного та ідейно-художнього змісту.

Найважливішою ознакою міського середовища є наявність в його організації попередньо запрограмованої інформації, що виражається за допомогою засобів естетизації архітектурного простору. Вони визначають її естетичну своєрідність та ступінь емоційного впливу на глядача [1].

Для того, щоб міське середовище набуло естетичного значення, необхідна також особлива ситуація, в котрій спрацьовує естетична установка (святкові дні, урочистості, подорожі, зустрічі з новим, невідомим), яка керує сприйняттям, що введене в систему оцінки середовища.

Естетизація міського середовища вимагає гармонізації архітектурних форм та просторів, а також їх взаємозв'язків з середовищем. Все це в повній мірі формує добре ім'я міста, позитивно впливає на стан економіки, привабливості для інвестиції, підписання договорів, а також на інші сфери суспільного життя. В тому і вбачається актуальність дослідження естетики міського середовища, що є безпосередньо предметною областю діяльності архітекторів-містобудівельників.

Становлення естетики є процесом пошуку адекватного співвідношення між людиною і природою, та предметним оточенням з врахуванням специфіки і творчого потенціалу людини, її функціональної своєрідності та естетично-художніх уявлень. При цьому інтегруючими поняттями виступають такі, як «прекрасне», «досконале», «гармонія», «цінність». Гармонія є однією із центральних естетичних категорій, які відображають